

LUNDS UNIVERSITET
Samhällsvetenskapliga fakulteten
Sociologiska institutionen

Ett nytt liv i Sverige

– En studie i hur nyanländas sociala relationer skapas i en ny
samhällsmiljö.

Författare: Moa Gustafsson

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Vårterminen 2011

Handledare: Eva Kärfve

Abstract

Författare: Moa Gustafsson

Titel: Ett nytt liv i Sverige. En studie i hur nyanländas sociala relationer skapas i en ny samhällsmiljö

Kandidatuppsats: SOCK01, 15 hp

Handledare: Eva Kärfve

Sociologiska institutionen, vårterminen 2011

Hur och med vilka individer vi får kontakt med och skapar relationer med, påverkar oss i vårt identitetsskapande. Det sociala livet är betydelsefullt för oss människor genom processer som stärker eller förtrycker oss. I denna uppsats lägger jag fokus på sociala relationers betydelse för nyanlända i Sverige. Syftet är att ta reda på hur nyanländas sociala relationer ser ut i en ny samhällsmiljö, samt hur avgörande omgivningen är för *hur* och *med vilka* dessa relationer byggs upp. Det kan tilläggas att alla relationer är av betydelse, det vill säga att fokus inte enbart ligger på hur de nyanlända etablerar kontakt med svenskar.

Genom öppna intervjuer med personer bosatta i Malmö, som deltar i SFI-undervisning, *Svenska för invandrare*, får nyanlända själva berätta om deras sociala situation i Sverige och hur den har förändrats sedan de kom till Sverige. Utifrån dessa intervjuer och de sociologiska teoretikerna Pierre Bourdieu och Norbert Elias undersöks det syfte som ovan nämns. Slutsatser är att de nyanlända har svårt att etablera nya sociala relationer i Sverige, främst med svenskar. De nyanlända binder upp sina liv gentemot deras liv i hemländerna, på så vis att de jämför nya vänner med gamla. Vilka de får kontakt med påverkar självkänslan och det ses som ej önskvärt att få kontakt med andra ”invandrare” i samhället. I detta går det att se hur omgivningens normer har en avgörande roll. Även omgivningens bemötande, genom att exempelvis stänga ute de nyanlända från sociala nätverk, får konsekvenser, då detta försvårar för de nyanlända att socialt integrera sig i samhället.

Nyckelord: sociala relationer, nyanlända, invandrare, social integration, socialt kapital, Malmö.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1. Syfte och problemformulering.....	6
1.2. Begrepp.....	7
1.3. Avgränsningar.....	7
1.4. Disposition.....	8
2. Bakgrund och förförståelse.....	8
2.1. Invandrarna i Sverige, och synen på dem som kulturellt avvikande.....	8
2.2. Språkets betydelse i en social integration.....	9
2.3. Brister i invandras sociala nätverk försvårar.....	10
3. Metod.....	10
3.1. Kvalitativ forskning.....	10
3.2. Urval.....	11
3.3. Metodgenomförandet.....	12
3.4. Etiska aspekter och rollen som kvalitativ forskare.....	12
4. Teoretiska utgångspunkter.....	13
4.1. Pierre Bourdieu om kapital och habitus inverkan i det sociala livet.....	13
4.1.1. Hur den sociala omgivningen styr oss – och hur vi styr den.....	14
4.1.2. Mellan sociala förhållanden och individers beteenden.....	14
4.1.3. Människors vardagsutövande beroende av socialt kapital.....	15
4.2. Norbert Elias om grupperingar och figurationer i samhället.....	15
4.2.1. Etablerade vs. outsiders.....	16
4.2.2. Tidsaspekten viktig för maktskillnader.....	16
5. Resultat.....	17
5.1. De nyanländas sociala nätverk.....	18
5.2. Att bygga upp relationer med människor från samma hemland.....	19
5.3. Att etablera relationer med svenskar.....	20
5.4. Faktorer som hindrar relationsskapande för de nyanlända svenskarna.....	21
5.5. Tankar och förhoppningar om var sociala relationer byggs upp.....	22
5.6. Social ensamhet i Sverige?.....	23
5.7. Synen på integration i det svenska samhället.....	24
6. Analys.....	24
6.1. De nyanländas sociala nätverk: familjen i Sverige viktigast.....	25

6.2. Sociala nätverks betydelse.....	26
6.2. Bilden av en ”bra” svenska avgörande.....	26
6.3. Är nyanlända outsiders i samhället?.....	27
6.4. Vilkas är ansvaret i etablerande av sociala relationer?.....	28
6.5. Slutsatser	29
6.6. Förslag på vidare forskning.....	30
7. Referenser.....	31
7.1. Litteratur.....	31
7.2. Vetenskapliga artiklar.....	32
Bilaga 1: Intervjuguide.....	33

1. Inledning

I samhället idag handlar våra liv till stor del om arbete och ekonomi, men också funderingar om människor vi möter med rötter i andra kulturer. Samtidigt är det självklart att det sociala har en stor roll för både människor och samhället i sig. Att vi har och bygger upp olika slags relationer med människor runtomkring oss är avgörande för våra liv, vi är sociala djur. Det gäller relationer med allt från grannen till bästa vännen, från grönsakshandlaren till klasskompisen, från främlingen på gatan till ens egen pappa. För de flesta har etableringen av olika relationer och kontakter fallit sig naturligt. Men – hur är det för människor som i vuxen ålder, och som av olika skäl, får nya hemländer och som därmed måste börja om ”från noll” när det gäller det sociala?

Mitt intresse har länge funnits för det sociala livets betydelse för människor. Hur människor konstruerar sin omgivning och bygger upp relationer som påverkar och stärker, alternativt försvagar, dem. Utifrån två betydelsefulla sociologiska teoretiker, som undersökt samhället med dess olika grupperingar och kollektiva normer, vill jag undersöka hur deras teorier går att applicera på nyanländas relationer i Sverige. Genom att använda Pierre Bourdieu och Norbert Elias teorier hoppas jag kunna se hur avgörande det omgivande samhället är för *hur och med vilka* sociala relationer skapas.

1.1. Syfte och problemformulering

Jag har valt att studera nyanlända personer och hur de skapar relationer och ingår i sociala nätverk när de kommer till Sverige. Min tanke är att sociala nätverk är av stor betydelse för alla människor i samhället, både vad gäller att känna trygghet och att få stöd med att skapa en identitet. Invandrare som kommer till Sverige möter en ny miljö där de, antagligen, inte känner så många. För att bäst undersöka det här använder jag en kvalitativ forskning med intervjuer som metod.

Mitt syfte formulerades framförallt under mina intervjuer, då jag upptäckte att omgivningen har en stor roll i etablerandet av relationer. Jag vill fokusera på hur normer, sociala regler, grupperingar etc. får en avgörande roll för vem de nyanlända väljer att ta kontakt med – och vem de *får* kontakt med. Jag vill även se till hur nyanländas relationer ser ut vid ankomsten till Sverige och hur dessa eventuellt förändras efterhand. En hypotes är att flera av intervjupersonerna engagerar sig i föreningar, samt träffar vänner via SFI, *Svenska för invandrare*, och familjemedlemmar. Jag tror även att det kan uppdagas svårigheter med att få en nära kontakt med svenskar.

Min huvudsakliga forskningsfråga med underfråga lyder som följer:

Hur ser nyanländas sociala relationer ut och hur skapas de i en ny samhällsmiljö? Hur avgörande är det omgivande samhället för hur och med vilka personer som sociala band byggs upp?

1.2. Begrepp

Den grupp jag studerar benämner jag genomgående som nyanlända. Jag skulle lika gärna kunnat skriva 'inte anpassade'. Detta för att några av mina intervjupersoner har varit i Sverige i mer än enbart något år, men har likväl inte lyckats etablera sig. När jag talar om "invandrare" gör jag det i betydelsen 'icke svensk medborgare vid födseln'. Även "svensk" tas upp ibland, med vilket jag avser 'svensk medborgare vid födseln'. Begreppen "svensk" och "invandrare" är dock inte problemfria att använda. Den stora frågan är vilka dessa begrepp representerar. Begreppen är dock vedertagna i samhället och används ofta, upplever jag, utifrån *mainstreamföreställningar*. När exempelvis intervjupersonerna använder dessa begrepp är det enligt allmänna föreställningar och det är svårt att veta vad som karakteriserar en "svensk" respektive "invandrare".

I min frågeställning använder jag begreppen sociala relationer och band. Dessa definierar mer eller mindre samma sak och båda avser alla typer av specifika relationer med vilka de nyanlända har någon slags kontakt. Det kan gälla allt från familjemedlemmar till grannar, nära vänner, kurskamrater, släktingar med mera.

1.3. Avgränsningar

Som problemformuleringen lyder är fokus i denna uppsats på nyanländas sociala relationer. De nyanländas ankomst till Sverige, det vill säga hur och varför de kom hit, om de kom hit ensamma eller med någon annan, behandlas inte i uppsatsen. Inte heller deras klassbakgrund, och ställning i Sverige idag tas upp.

Jag valde att söka intervjupersoner via SFI-skolor, *Svenska för invandrare*, i Malmö. SFI har i stort sett enbart fungerat som kontaktyta för att få tag på de nyanlända och jag har inte lagt något fokus på hur SFI arbetar. Nämns SFI i uppsatsen är det i rollen gällande hur de nyanländas relationer påverkas i och med deltagandet i SFI.

Motivering till dessa avgränsningar är för att jag vill genomföra en studie med så stort fokus som möjligt på det sociala livets betydelse och på att låta de nyanlända själva få berätta sina egna berättelser.

1.4. Disposition

Upplägget på denna uppsats är: på denna inledning följer bakgrund med förförståelse, litteratur och forskning om mitt valda ämne, sedan följer metodkapitel, en teoridel med huvudteorierna, resultat med den insamlade empirin och till sist analys. I analysen kommer jag att utifrån huvudteorierna och empirin sammanfatta, diskutera och dra slutsatser. Jag kommer även där att relatera till den övriga litteraturen.

I början av varje kapitel finns en kort sammanfattning om upplägget och vad som kommer att tas upp i kapitlet, detta för att ge läsaren en bra grund och insikt inför den fortsatta läsningen.

2. Bakgrund och förförståelse

I detta kapitel tas utvald litteratur och tidigare forskning upp på området invandrare och sociala relationer. Här ingår även till viss del hur invandrares situation ser ut i Sverige, vilket är relevant för hur sociala relationer skapas och ser ut. Valet av litteratur och forskning grundar sig på att de fokuserar på olika avgörande faktorer gällande invandrares etablerande och skapande av sociala relationer i ett nytt samhälle. Först reflekterar jag över min förförståelse inför denna studie.

När jag började arbeta med uppsatsen och när jag genomförde mina intervjuer gjorde jag det med en förförståelse i ämnet. I en kvalitativ studie gör forskaren både medvetna och omedvetna val och tolkningar i arbetet (Gubrium & Holstein, 1997). Mina intressen, min vardag, att vara sociologistudent och även att vara svensk har påverkat mitt val av ämne, teori och metod, samt hur jag har tolkat intervjupersonernas berättelser.

2.1. Invandrarna i Sverige, och synen på dem som kulturellt avvikande

Sverige är ett multietniskt land med mer än en miljon utlandsfödda invånare (Lindstöm, 2005). Malmö stad har, jämfört med resten av Sverige, en relativt hög andel invandrare,

närmare 24 % (2007). Invandrare har ofta en låg status i samhället, vilket bland annat kan ses i att invandrare ofta arbetar inom den låglönlade offentliga sektorn (Behtoui, 2007).

Sociologerna Charles Westin och Mehrdad Darvishpour behandlar i antologin *Migration och etnicitet. Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*, 2008, det mångkulturella Sverige. Utgångspunkten är att ”vi svenskar” är delaktiga i den marginalisering och exkludering som invandrare utsätts för (Westin, 2008). Sociologen Sandra Torres skriver i en av bokens artiklar om att det ofta dras ett likhetstecken mellan kategorin ”invandrare” och kategorin ”grupp som avviker på grund av sin annorlunda kultur”. Torres visar på hur en del invandrare felaktigt pekats ut som avvikande på grund av kulturella faktorer. Egentligen handlar det om andra förhållanden, som makthierarkier och socioekonomiska faktorer, skriver Torres (Torres, 2008). Sociala faktorer som påverkar en marginalisering är exempelvis boendesegregation, media, sociala nätverk. Men även personliga upplevelser har avgörande roll – det kan gälla hur graden av integration upplevs, hur lång vistelsetiden i Sverige är och hur interaktionen med omgivningen ser ut (Darvishpour, 2008).

2.2. Språkets betydelse i en social integration

Kraven har ökat på att invandrare ska lära sig behärska svenska för att integreras (Sjögren, 1996). Det har startats olika språkprojekt, varav det mest framgångsrika har varit SFI som funnits sedan i början av 1990-talet (*ibid.*). Men, vilken funktion har språket i den sociala integrationen? Underlättas en integration av att en ”bra” svenska nöts in? Detta är frågor som behandlas i antologin *En ”bra” svenska? Om språk, kultur och makt* (Sjögren et al, 1996). Boken är skriven för 15 år sedan, men jag anser att det faktum att språket inte har minskat i betydelse, snarare ökat, gör den relevant för att förstå språkets funktion i en integration.

Ann Runfors och Annick Sjögren tar upp i boken hur språk dels kan ses som något tekniskt, som det bara är att lära in, dels som ett samhällsfenomen som förknippas med sociala och kulturella maktförhållanden. Den sistnämnda förklaringen anger hur språk kan användas som maktverktyg, såväl inom en familj, en etnisk grupp och ett samhälle som mellan familjer och etniska grupper (Runfors & Sjögren, 1996). På så vis är inte språket i sig målet för invandrare, utan det är snarare ett verktyg för att forma sociala relationer (Sjögren, 1996). Språket kan därför inte bara förpassas till en undervisningsfråga; en ”lyckad” inlärning av svenska ”är både ett resultat av och ett tecken på en ömsesidig bekräftelse av inföddas och nykomlingars resurser och särskildhet. En sammanhållen mångfald utgörs av människor som erkänner varandras värde” (*ibid.*:38).

2.3. Brister i invandrades sociala nätverk försvårar

Socialt kapital är de sociala resurser som individer får tillgång till via olika sociala nätverk. Det här har Alireza Behtoui, verksam vid institutionen för samhälls- och välfärdsstudier vid Linköpings Universitet, gjort en studie och skrivit en artikel om (Behtoui, 2007). Faktorer som har avgörande roll för att få tillgång till socialt kapital är utbildning, arbetserfarenheter, kön, födelseplats och civilstatus. Det här undersöker Behtoui i relation till hur ”invandrades” sociala kapital i Sverige ser ut (invandrare definieras som de födda utanför Sverige). Det finns undersökningar som visar på hur ovan nämnda avgörande faktorer får en positiv samverkan med det sociala kapitalet först efter 15 år i det ”nya” landet. En födelseplats utanför Sverige bidrar ofta till lågt socialt kapital och invandrare ingår ofta i marginaliserade nätverk. Dessa nätverk försvårar för dem att få värdefulla sociala resurser, vilket främst beror på de kontakter som ingår i nätverken. Behtoui delar upp nätverken i kategorierna släktingar, vänner och bekantskaper. Invandrare har ofta få släktingar i Sverige, och dessa släktingar har inte alltid eftertraktade positioner i samhället, vilket försvårar för resterande i nätverket att skapa ytterligare sociala resurser (*ibid.*).

3. Metod

Det samhällsfenomen jag valt att studera grundar sig i en konstruktivistisk problemformulering, där det framgår att jag vill studera *hur* sociala relationer och interaktioner ser ut och skapas för nyanlända personer. Det här gör en kvalitativ metod mest lämpad. I detta kapitel redogör jag för kvalitativ forskning, mitt urval och metodgenomförande, etik- och tillförlitlighetsaspekter samt om min roll som kvalitativ forskare. Hela metodkapitlet är skrivet i koppling till min problemformulering.

3.1. Kvalitativ forskning

En kvalitativ forskning handlar om att få en djupgående förståelse för hur ett fenomen ser ut och skapas, om att förklara den sociala verkligheten och förstå dess komplexitet och dynamik (Gubrium & Holstein, 1997). En stor del av genomförandet och undersökningen utgår från de/det som undersöks vinkel. Subjektivitet, tolkning och interaktion i samhället är något som

det tas fasta på och det är viktigt att se till de kontexter som människor befinner sig i (Jacobsson, 2008).

Med en kvalitativ studie är inte syftet att generalisera det material som samlas in. Genom att få en djupare förståelse för ett fenomen är syftet istället att bidra till en vidare forskning på ämnet (Denscombe, 2009).

3.2. Urval

Som metod för att samla in min empiri intervjuade jag nyanlända på SFI. Genom att göra intervjuer kan intervjupersonerna själva berätta om hur deras sociala situation ser ut och har utvecklats under deras tid i Sverige.

Kontakt med intervjupersonerna fick jag via SFI-skolor, *Svenska för invandrare*, i Malmö. Det här för att flera nyanlända personer går på SFI och för att de har påbörjat en mer aktiv integration med samhället. Jag utgick från klasser på en högre nivå inom SFI, dels för att kunna genomföra intervjuerna på svenska, dels för att personerna fått en större chans till att komma in i det svenska samhället och etablera eventuella relationer.

Genomförandet av intervjuerna ägde rum precis i början av uppsatsarbetet, vilket betyder att jag varken hade en färdigformulerad problemformulering eller teori klar. Jag visste dock vilket område jag ville fokusera på och hade en mall för intervjuerna. Frågor och tankar som präglade mallen, och som därmed till viss del formade intervjuerna, rör sig om följande teman: hur etablerar nyanlända relationer i ett för dem nytt samhälle? Hur skiljer sig dessa relationer från de relationer som de hade i sitt hemland? Vad görs, både av invandrarna själva och av svenskar, för att bygga upp sociala nätverk? Vad spelar det för roll för invandrarna vilka typer av relationer och kontakter de får? Vad gör relationerna för deras självkänsla?

Eftersom jag skrev teoridelen efter att jag intervjuat upptäcktes kopplingar mellan teori och empiri i efterhand som jag tidigare inte tänkt på. Det kan verka negativt för intervjugenomförandet att jag inte var påläst om all teori innan, men jag anser att mina intervjuer blev mer öppna och givande. Det öppnade upp för att låta intervjupersonerna själva få styra mycket av intervjuerna och det dök upp nya infallsvinklar som jag tidigare inte tänkt på. Detta öppnade upp för tankar om och val av såväl teori och problemformulering som slutsatser.

Huvudteoretikerna i uppsatsen är Pierre Bourdieu och Norbert Elias. Det här på grund av att deras teorier behandlar liknande ämnen som jag valt att fokusera på i denna

uppsats, men också för att jag har studerat dessa teoretiker tidigare och funnit de bådas teorier intressanta. Valet av den övriga litteraturen och forskningen som presenteras i bakgrunden grundar sig, som tidigare nämnt, på att de tar upp specifika områden gällande invandrare och sociala relationer.

3.3. Metodgenomförandet

Det finns olika metoder att arbeta med inom kvalitativ forskning och jag valde intervjuer. Intervjuer är en bra metod för att få djupgående svar om vardagliga aktioner, händelser och normer (Crang & Cook, 2007). Därför är det viktigt i intervjuer att ställa ”rätt frågor” som öppnar upp för subjektivt svarstolkande hos intervjupersonen (*ibid.*).

Jag valde att få tag på intervjupersoner via lektioner på SFI och tog därför kontakt med lärare på SFI-skolor i Malmö. Via telefonsamtal med rektorer där jag presenterade mig och sedan via mail till specifika lärare, fick jag kontakt med lärare på tre olika skolor. Jag fick närvara på deras lektioner för att där fråga eleverna vilka som kunde tänka sig att bli intervjuade. Det här gjorde att jag även genomförde sammanlagt tre deltagande observationer. Observationerna har inte varit i fokus i uppsatsen, men de var ändå givande och gav förslag till teman att fråga om på intervjuerna. Själva genomförandet av intervjuerna ägde rum på de olika SFI-skolorna i avskiljda delar i korridorer eller samlingsrum. Av två lärare fick jag möjlighet att gå ut under lektionstid med elever en och en, detta för att många elever, enligt lärarna, ofta har bråttom iväg efter lektionerna och är svåra att boka en tid med. Det här var något jag upplevde på den tredje skolan där jag inte fick möjlighet att intervju under lektionstid. Jag kunde ändå göra tre intervjuer här, alla i skolan efter intervjupersonernas lektioner. Sammanlagt genomförde jag åtta intervjuer, på 30-50 minuter vardera. Jag var angelägen om att få intervjuerna att flyta som vanliga samtal, men hade med mig en intervjuguide (se bilaga 1) med teman och frågor som riktlinjer. Den här typen av intervjuer kallas för semistrukturerade intervjuer. Jag spelade in alla intervjuerna, för att efteråt transkribera dem. I transkriberandet kodade jag in det som togs upp i intervjuerna i olika kategorier, detta för att underlätta analysen (Denscombe, 2009).

3.4. Etiska aspekter och rollen som kvalitativ forskare

Det är oundvikligt att undvika en ojämn maktbalans mellan forskare och den person/de personer som intervjuas/observeras – en ojämn balans som grundar sig i olika kunskaper (Crang & Cook, 2007). Det här var någonting jag själv upplevde i klasserna på SFI, då en del

elever ibland trodde att jag var en lärare eller myndighetsperson, något jag och deras lärare fick klargöra att jag inte var. I min roll var jag även medveten om att mitt deltagande kunde komma att påverka de deltagandes svar och interaktioner. Jag försökte, både under intervjuerna och i arbetet med empirin efter, tänka på och vara uppmärksam på min rolls betydelse i situationen och på att undvika att endast se sådant som bekräftar mina förväntningar (Esseveld, 2008).

En kritik mot kvalitativ forskning rör sig om subjektivitet och att det kan vara svårt att uppnå pålitlighet och trovärdighet i kvalitativa studier. På grund av det här gäller det att forskaren ständigt har en ”metodologisk medvetenhet” i metodval och metodgenomförande (Jacobsson, 2008). Forskarens insamlade data ska även finnas tillgänglig för utomstående att kontrollera forskarens empiri och slutsatser (Denscombe, 2009).

I kvalitativ forskning och metodologi finns det flera etiska aspekter att ta hänsyn till, vilka jag arbetade i enlighet med. I början av varje intervju informerade jag dels om studiens syfte, dels om intervjupersonens frivillighet i intervjun och att materialet behandlas konfidentiellt. För att garantera anonymitet fick personerna själva välja vad de ville heta i min uppsats (Crang & Cook, 2007).

4. Teoretiska utgångspunkter

De huvudsakliga sociologiska teorier jag använder mig av och som jag tar upp i detta kapitel tillhör Pierre Bourdieu och Norbert Elias. Bådas teorier är väldigt breda, men jag har valt att fokusera på det som är relevant för denna uppsats problemformulering. Det som jag valt att fokusera på är Bourdieus teori om kapital och habitus samt på Elias teori om etablerade och outsidersgrupperingar i samhället – allt i relation till *hur* och *varför* människor (här: nyanlända svenskar) formar sina sociala relationer.

4.1. Pierre Bourdieu om kapital och habitus inverkan i det sociala livet

Innan jag återger Bourdieus teorier ska jag klargöra att de källor som här används är andrahandskällor av Bourdieus arbeten. Det rör sig om två olika källor med Donald Broady och Mikael Palme som författare. Båda två är väl erkända Bourdieu-tolkare och har under sina avhandlingar haft mycket kontakt med Bourdieu (Broady, 1990).

4.1.1. Hur den sociala omgivningen styr oss – och hur vi styr den

Människor är inga fristående individer utan lever i ett samhälle omgivna med mängder av kollektiva normer, värden, trosföreställningar etc. Framförallt lever vi omgivna av andra människor och sociala grupper. Det är omgivningen, med olika värderingar och sociala sammanhang, som bestämmer hur vi ska tänka, agera, värdera, skapa relationer och vad som är värdefullt i vilken situation (Broady, 1990).

Kapital hänvisar till olika värden, tillgångar eller resurser som i olika situationer ges olika värde, utifrån hur sociala grupper bedömer dem. Kapital måste alltid studeras i de sociala sammanhang där det existerar, sprids och verkar. Det innebär att ett kapital som anses värdefullt i *en* situation av *en* grupp människor, inte behöver vara värdefullt i *en* annan situation (Broady, 1990).

Det finns flera olika kapital – symboliskt, kulturellt, ekonomiskt, socialt – varav det sociala är de relationer, umgängeskretsar, nätverk av kontakter där vi kan hämta stöd och bekräftelse, men även få ett anseende inför resten av samhället. De sociala förbindelser och relationer som människor bygger upp och ingår i är starkt knutna till varandra och beroende av människor (Broady, 1990; Bourdieu, 1994).

4.1.2. Mellan sociala förhållanden och individers beteenden

Frågan är hur vi vet vad som är värdefullt i en situation, men inte i en annan? Begreppet habitus handlar om att de tendenser vi har för att handla, tänka och värdera styrs av kollektiva minnen, sociala erfarenheter etc. som alla finns inkorporerade i människor. Habitus både skapas av och bidrar till att upprätthålla sociala förhållanden och förklarar varför exempelvis människor gör någonting av vana. Begreppet syftar till att förklara relationen mellan sociala förhållanden och individers beteenden. Det handlar om att se individers handlande i relation till kollektiva förhållanden och det är därför viktigt att se till både människors föreställningsvärldar och till de sociala omständigheter de lever under (Broady, 1990).

Habitus är en av kapitalets existensformer och därmed ett förkroppsligat kapital. Våra liv och kapital formas och blir värdefulla av inkorporerade habitus. Även marknaden omkring oss, exempelvis den ekonomiska, spelar en roll, då den avgör vilka faktorer i ett habitus som kan fungera som kapital. Habitus är en seg och trögföränderlig process som styr människors föreställningar och bidrar till att den sociala världen reproduceras. Förändringar kan dock ske på individnivå när individer finner sig i nya sociala situationer där andra habitus är dominant (Broady, 1990).

4.1.3. Människors vardagsutövande beroende av socialt kapital

Habitus är en strukturerande struktur. Bourdieu delar upp den sociala världen, med alla dess strukturer, föreställningar och så vidare i två olika rum: det sociala rummet och livsstilarnas rum (Broady & Palme, 1984). I det sociala rummet handlar det om kapitalfördelning, och i livsstilarnas rum om symboliska egenskaper och tillgångar (Bourdieu, 1994).

I det sociala rummet sker människors vardagsutövande och det är det sociala rummets struktur som får oss att klassificera, särskilja och definiera olika habitus. Det är här som den sociala världen och olika livsstilar konstrueras. Att människor uppfattar varandra med olika livsstilar beror på att olika habitus framstår som åtskilda varandra, och gör att skillnader framstår som naturliga. Det här påverkar hur sociala identiteter skapas och uppfattas (Broady, 1990). Grunden för konstruktionen av det sociala rummet och fördelningen av olika kapital kan inte ske utan ett socialt kapital. I vardagspraxisen klarar sig ingen utan det sociala kapitalet – det kapital som är bundet till individen, familjen, släkten och sociala nätverk (Broady & Palme, 1984).

4.2. Norbert Elias om grupperingar och figurationer i samhället

Norbert Elias gjorde en studie på mikronivå av samhället Winston Parva i England. Detta samhälle hade problem med kriminalitet och Elias undersökte samhällets olika grupperingar för att ta reda på varför (Elias & Scotson, 2010). Innan jag kommer in på hans slutsatser och teorier, ska det sägas att grunden i hans teori är att det handlar om invånare som till ytan inte verkar skilja sig åt. De har samma nationalitet, etnisk härstamning och tillhör ungefär samma samhällsklass. Skillnaderna i hans studie ligger i att olika grupper har bott olika lång tid (en tidsaspekt) och bor i olika områden (en rumslig aspekt) i samhället (*ibid.*). Att översätta Elias teori på ett problem mellan grupper med andra förutsättningar kan verka ogiltigt, men enligt Elias själv är hans teori applicerbar på konflikter som även uppstår på grund av:

den ändrade maktbalansen mellan könen, effekterna av migration och invandring, segregering och marginalisering, globalisering och ökande skillnader i levnadsnivå, multikulturalism och kulturkonflikter etc. (*Elias & Scotson, 2010:14-15*).

4.2.1. Etablerade vs. outsiders

I samhällen och grannskap finns strukturer som skapar speciella former av figurationer. Dessa figurationer får makt över människor, framförallt över de nyinflyttade som inte har en lika stark sammanhållning som de mer *etablerade* invånarna (Elias & Scotson, 2010). De nyinflyttade kallar Elias för *outsiders*. Att outsidergruppen inte är en sammanhållen grupp beror mycket på den geografiska rörligheten, att olika familjer och individer som är som främlingar för varandra sammanförs. Det finns inga sociala eller gemensamma traditioner bland dessa människor som kan bidra till att få igång en ökad socialisation, vilket förstärker främlingskapet. Ett problem är, enligt Elias, att det ofta ses som statens uppgift att fixa arbete och bostad till de nya, vad de sedan gör på sin fritid anses personligt och mindre viktigt (*ibid.*).

Mellan etablerade och outsiders uppstår maktskillnader och båda gruppernas medlemmar skapar sina självbilder och identiteter efter den etablerade gruppens föreställningar. Outsiders tillskrivs negativa och skambelagda egenskaper, vilket skapar en kollektiv skamkänsla, svår att ta bort, hos outsiders. Elias upptäckte att både etablerade och outsiders tyckte illa och hade en negativ bild om outsidermedlemmar. Dock visade det sig att outsiders var medvetna om att denna bild endast berodde på en minoritet. De etablerade å sin sida såg alla outsiders som sämre (Elias & Scotson, 2010).

Intressant i Elias teori är att fiendskapen mellan grupperna inte förekom i personliga konflikter. På till exempel arbetsplatser där gruppmedlemmar blandades kom snarare många bra överens. Det här visar att uppfattade skillnader inte grundar sig i personliga egenskaper, utan det är tillhörandet av en nedvärderad grupp som gör att dessa medlemmar kollektivt betraktas som sämre (Elias & Scotson, 2010).

4.2.2. Tidsaspekten viktig för maktskillnader

Hur kommer då ett samhälle och dess medlemmar till bukt med de problem som leder till en ojämn maktbalans? Elias pekar på vikten av att se till de problem som ofta förbises, som döljer sig under de ofta använda ras-, kultur- och klassfaktorerna. Om människor har en annan hudfärg diskuteras ofta problemen som ”rasproblem”, om de tillhör samma ras men har andra kulturer benämns det som ”etniska minoritetsproblem”. Grupper som bildar figurationer i samhället utgörs av enskilda människor, enskilda människor som tar sig an kollektiva föreställningar. Problemet handlar om hur och varför dessa enskilda människor uppfattar en del människor som tillhörande samma grupp och en del som tillhörande en

annan grupp. När ”vi” respektive ”dom” används bidrar det till att vissa inkluderas, medan andra utestängs. Elias poängterar tidsdimensionen som en avgörande faktor för vem som bestämmer över samhällets struktur, grupperns gränser och gruppmedlemmars egenskaper. Missas den historiska aspekten, missas även motivet för och meningen med användandet av ”vi” och ”dom” (Elias & Scotson, 2010).

Maktskillnader i samhällen har vuxit fram ur ett ömsesidigt beroende som människor har utvecklat under en lång tid av levandes sida vid sida. Fysiska och kulturella skillnader har kommit att markera olika status, normer och därmed makt. Behovet av att rekonstruera grupper och deras relationer är grundläggande processer i samhällen. När individer kommer nya till ett samhälle är det alltid upp till dem att försöka etablera sociala relationer med redan existerande grupper och det är de nyanländas uppgift att ta itu med de problem som är sammankopplade med den roll och de egenskaper som de tillskrivs (Elias & Scotson, 2010).

5. Resultat

Jag grundar mitt resultat på åtta djupgående intervjuer. Jag genomförde dock även ytterligare fyra stycken intervjuer, men de blev så pass korta, runt 10 minuter, att jag därför inte valt att fokusera på dem. Några av dessa fyra intervjupersoner kommer ändå tas upp vid relevanta teman och jag presenterar då dessa personer kort. De åtta personer som jag huvudsakligen utgår från presenterar jag i punktform nedan. Jag tar upp namn, hemland, vistelsetid i Sverige och ålder. Observera att alla namn är pseudonymer. Efter presentationen följer sammanfattning av intervjuerna.

- *Besim*, man från Kosovo, varit i Sverige i drygt ett år och är i 25-årsåldern.
- *Hosni*, man från Irak som kom till Sverige för fyra år sedan och är i 45-årsåldern.
- *Mena*, kvinna från Polen som har varit i Sverige i fem år och är 25 år gammal.
- *Emine* är en kvinna från Turkiet, varit i Sverige i tre år och är idag 28 år gammal.
- *Maya*, kvinna från Libanon, varit i Sverige i sex år och är 24 år.
- *Zola* är en man från Etiopien som kom till Sverige för tre år sedan, är i 25-årsåldern.
- *Kleopatra*, kvinna från Egypten som varit i Sverige i ett och ett halvt år, är 25 år.
- *Mahtab* är en kvinna som kom från Iran till Sverige för ett år sedan, är i 25-årsåldern.

5.1. De nyanländas sociala nätverk

Intervjuerna präglades framförallt av att de nyanlända fick berätta om sin vardag, vilka de umgås med och vad de exempelvis gör efter SFI på dagarna. Fokus var inte att se hur nyanlända etablerar relationer med just svenskar, utan hur de överhuvudtaget etablerar relationer och hur deras sociala liv ser ut. Vad som framkom var att nästan alla har begränsade sociala liv och alla har upplevt svårigheter i att etablera sociala relationer och kontakter i Sverige, dock har det gått trögare för en del än för andra. Deras sociala nätverk och grund består främst av familj och släktingar i Sverige, men till viss del även av några vänner.

I intervjuerna framkom det att familjen är oerhört viktig och betydelsefull för de nyanlända. Många lutar sig på sina familjer i Sverige när det gäller råd, stöd, trygghet och även umgänge. Mahtab har sin man och svärmor i Sverige som hon umgås mycket med, men har även någon vän hon lärt känna via SFI. Även Kleopatra har fått vänner via SFI, som hon säger sig stå nära, men det är främst hennes man samt hans vänner som hon träffar på sin fritid. Zola uppger sin fru som bästa vän och de båda gör och pratar om allting tillsammans. Zola har viss kontakt med gamla klasskamrater, han har studerat vid Lunds Universitet, och när han går på fester med dem tar han ofta med sig sin fru, inte för att han måste utan för att han vill. Maya har sin familj, man och tre barn, och svärmor nära – till svärmor lämnar Maya då och då sina barn för passning. På frågan vem Maya pratar med när hon är ledsen eller vill ha hjälp är det tydligt att det är hennes man eller svärmor. Hosni, som kom till Sverige för fyra år sedan, är utanför SFI mycket med sin familj, som består av fru och fyra barn. Han berättar hur mat, kläder etc. ska inhandlas och att han har fullt upp med att följa runt familjemedlemmarna på olika ärenden och därför inte hinner träffa andra människor. Mena från Polen umgås främst med sin polska man och deras dotter, men har några polska vänner hon lärt känna på en polsk firma hon arbetade på under sin första tid i Sverige.

Emine och Besim är de som skiljer sig mest åt av intervjupersonerna. Besim har ett stort socialt nätverk i Sverige, bestående av flera vänner, varav många svenska, av hans svenska flickvän som han bor med och av hennes familj. Besim har även sin bästa vän hemifrån Kosovo i Malmö. Emine däremot bor ensam och har sporadisk kontakt med sin familj och ingen kontakt alls med sina vänner i Turkiet. Emine kom till Sverige med sin man, men skiljde sig i Sverige och tappade då mycket kontakt med sin familj. För Emine är det tydligt, Turkiet finns inte längre för henne. Hon har dock fått några nya turkiska vänner i Sverige.

5.2. Att bygga upp relationer med människor från samma hemland

Det framstår som lättare för flera av de nyanlända att få kontakt med människor som är från samma hemland. Mena umgås med polacker hon arbetat med på samma firma. Mahtab har en nära vän som också kommer från Iran och Zola träffar ett etiopiskt gäng någon gång ibland för att äta etiopisk mat och dansa etiopisk dans. Alla har kommit i kontakt med dessa människor i Sverige och Besim är den enda som har en vän i Sverige som han även kände i sitt hemland. Kleopatra umgås med ett tjejjgäng, vilka lärt känna varandra i SFI. I gänget finns olika nationaliteter representerade.

I stort sett alla, förutom främst Besim, uppger att de inte träffar sina vänner så ofta, utan främst är det sina familjer som de träffar på fritiden. De flesta jämför också sina vänner i Sverige med vänner de har/hade i sina hemländer. Mena, Zola, Kleopatra och Mahtab säger alla att deras vänner i hemländerna fortfarande betyder mest, trots att kontakten med dem är liten. Mena säger exempelvis att de hon lärt känna i Sverige är mer på en kompisnivå, till skillnad från vännerna i Polen som verkligen känner varandra. Samtidigt uttrycker hon att de inte har så mycket kontakt längre, på grund av att de har fått olika liv. Mahtab och hennes vänner hemma i Iran har fått olika värderingar och glidit ifrån varandra, och hon säger:

Vi har inte samma åsikt, ibland pratar jag med min kompis och hon skrattar åt någonting och jag kan inte skratta för det är inte roligt för mig. Men jag tänker att innan var jag samma och hade skrattat. Nu är vi inte samma längre. (Intervju med Mahtab, 2011-04-07)

Varför de flesta umgås med människor från samma hemländer som de själva förklaras utifrån flera anledningar och jag återkommer till dessa. Men det faktum att de nyanländas nätverk saknar svenska kontakter påpekas av alla. En del nämner till och med att de egentligen inte ”söker” efter vänner från deras hemländer. Besim till exempel säger att i och med att hans bästa kompis från Kosovo bor i Malmö, har han inget behov av att ha fler albanska vänner. Mahtab söker inte kontakt med iranier, då hon känner att hon egentligen är mer bekväm med svenskar i Sverige – bekväm med iranier var hon i Iran. Övriga som jag intervjuat uppger inget om att leta efter specifika vänner, men de säger alla att de gärna vill komma i kontakt med fler svenskar och hur viktigt detta är för en integration i samhället.

5.3. Att etablera relationer med svenskar

Mahtab ”letar” inte efter iranska vänner på grund av att hon inte känner sig bekväm med iranier, men det kan även tänkas bero på fler faktorer. På ett ställe i intervjun kommer hon in på att invandrare, som hon definierar det, inte kan hjälpa varandra, då de sitter i samma båt i samhället, med sina olika problem. Vad som krävs för att komma in i samhället är hjälp från svenskar som är etablerade i samhället och som befinner sig utanför båten. Men att komma i kontakt med svenskar verkar inte vara det lättaste. För några av intervjupersonerna var faktiskt jag den första svensk de pratade med utanför SFI, myndigheter och sjukvården.

Zola har upplevt svårigheter i att lära känna svenskar, detta trots att han studerat vid Lunds Universitet och där kom i kontakt med svenskar. Han berättar att han ofta pratade med svenskar i samband med föreläsningar och även umgicks och hade kul med dem på fester. Trots detta blev det inte en djupare vänskap, vilket Zola inte kan förstå. De som han har kontakt med från klassen idag är människor med annan nationalitet än svensk. Zola upplevde också i klassen att det var lättare att få kontakt med svenska tjejer än med svenska killar. När det gäller kombinationen kön och ta kontakt med nya människor finns det för Hosni ett hinder i det här. Enligt hans kultur kan han inte ta kontakt med kvinnor han inte känner. Anledningen till att han exempelvis går med på intervju med mig är för att jag kom till hans skola och var med på en lektion, vilket gör att vi då känner till varandra.

Hosni tar även upp hur det är att ta kontakt med grannar. Han söker kontakt, men säger att det aldrig blir mer än ”hej hej”, inga vidare diskussioner eller samtal. Även Mena och Mahtab tar upp svårigheten i att prata med grannar. Mahtab hälsar alltid på sina grannar, men alla hälsar inte alltid tillbaka, framförallt en hälsar inte. Det här är ingenting hon tar åt sig personligt av, kanske har de bara en dålig dag förklarar hon. Men Mathab kan även tänka sig att hennes granne ser en ”invandraregenskap” hos henne. Med detta menar hon att det finns invandrare som gör dåliga saker och en del svenskar ser alla invandrare som likadana. Emine är den enda av de jag intervjuat som verkar ha en mer djup kontakt med sina grannar. De flesta av hennes grannar är trevliga och snälla pensionärer och vet att Emine, dels är ensam, dels inte kan svenska så bra. På kvällarna hälsar Emine ibland på hos framförallt en granne för att umgås och ibland får hon även hjälp med hennes SFI-test.

5.4. Faktorer som hindrar relationsskapande för de nyanlända svenskarna

Det finns flera anledningar till varför de flesta endast träffar sin familj på fritiden och varför det är svårt att etablera sociala relationer. Hosni, som i stort sett endast träffar sin familj, skyller på tidsbrist. Han har inte tiden till att träffa och ta kontakt med andra människor – men han skulle vilja träffa fler. Frågan är om han inte skyller på tidsbristen, istället för att se svårigheten i att få gensvar på sitt kontaktsökande med grannar som en orsak.

Zola trivs inte riktigt i Sverige på grund av att det sociala livet skiljer sig mycket från hans hemland. I Etiopien är det lättare att träffa vänner, gå ut och ta en öl och bara hänga. Det finns en ”personlig distans”, som han kallar det, hos svenskar vilket gör det svårt att komma dem nära. Det här har blivit en chock för Zola, som kommer från en miljö där inte samma ”personliga distans” finns. Mahtab nämner också en upplevd gräns för hur nära man ”får” komma svenskar, men det finns även en åldersgräns i Sverige som inte finns i Iran. När Mahtab var 19 år och bodde i Iran hade hon till exempel en 63-årig vän som hon stod väldigt nära, någonting som aldrig skulle ske i Sverige. Att den sociala miljön ser annorlunda ut och är ett hinder är återkommande i intervjuerna. Zola säger att det svåraste är att komma som ny till den svenska miljön. Det är lättare att skapa sociala relationer om man är uppvuxen i den svenska miljön.

Alla påpekar att svenskar är snälla, men inte alltid så öppna. Förutom Besim som kommenterar det annorlunda när han säger:

Andra som kommer från annat land tror att svenskar inte vill prata med andra människor, men jag tror inte det är så. Det stämmer inte, inte för mig. Jag har inte träffat någon som är så. Jag går ut mycket, jag träffar många. (Intervju med Besim, 2011-04-04).

När det gäller Besim är han den som är mest socialt aktiv av de jag intervjuat. Han har många vänner, varav flera är svenskar, och han ser inget hinder i att träffa nya, utan han rör sig mycket utomhus och söker ständigt kontakt. Han har svårt att föreställa sig hur han skulle reagera om någon skulle svara argt eller inte svara alls på hans tilltal, det har liksom aldrig hänt.

Två faktorer som återkommer i intervjuerna som hinder för att etablera relationer i Sverige är språket och vädrets inverkan. Vädret var ingenting jag reflekterat över innan intervjuerna och inte heller frågade om en enda gång, men som jag i efterhand upptäckte var någonting som faktiskt alla intervjupersoner tog upp. När Mahtab kom till Sverige i maj 2010 var det sol, många var utomhus och var glada och öppna. Mahtab som hade hört att svenskar var tysta och tillbakadragna sa till sin man, som är uppvuxen i Sverige, att det ryktet ju inte stämmer. Han hade skrattat och sagt; ”vänta till vintern”. När vintern kom märkte hon skillnaden, då alla blev mer inåtvända och inte kontaktsökande. Mahtab säger att hon kan förstå svenskarnas beteende, hon kände själv att hon under sin första vinter i Sverige drog sig tillbaka och inte ville prata med folk på stan. Alla andra intervjupersoner tar upp samma fenomen, hur mycket lättare det är att träffa och prata med svenskar på sommaren än på vintern.

Sist, men absolut inte minst är språket en av de faktorer som flest anger som anledning till dels varför det är svårt att ta kontakt med svenskar, dels varför det blir att de umgås med människor från samma hemland. Språket en ”dubbel verkan”, det både underlättar och försvårar i etablerandet av relationer, beroende på vilka man vill etablera en relation med. Mena uppger att hon lätt blir paralyserad när hon ska prata svenska och känner sig obekvämt i situationen, vilket gör att hon lättare umgås med polacker. Emine säger att hon trivs med sina turkiska vänner, men då de inte pratar svenska tillsammans försvårar det hennes integration i samhället. Maya, Hosni och Mahtab tror och hoppas att de kommer lära känna svenskar ju mer de lär sig att behärska det svenska språket. Zola och Besim som båda har svenska flickvänner försöker prata så mycket svenska som möjligt hemma, men framförallt för Zola glider samtalen lätt över på engelska. De andra nyanlända pratar nästan enbart på hemspråken hemma i familjerna och det enda stället där svenska pratas ”ordentligt” på är på SFI. Dock verkar det ske grupperingar efter nationalitet på SFI. Zola säger att alla pratar med alla och har roligt tillsammans på lektionerna, men så fort de kommer ut från klassrummet blir det prat på olika hemspråk. Även Besim och Mena som går i samma klass, men på en annan skola än Zola, tar upp och säger att det finns nationalitetsgrupperingar i skolan.

5.5. Tankar och förhoppningar om var sociala relationer byggs upp

Arbete och utbildning är det som främst tas upp som platser där relationer är lätta att bygga upp och platser dit alla strävar för att komma. Med utbildning menas högskola/universitet och Kleopatra är en som hoppas på att få träffa fler när hon ska påbörja sin masterutbildning i

Sverige – hon har en grundutbildning i keramik från Egypten. Doan, som jag tidigare inte nämnt, kom från Vietnam med sin man för ett och ett halvt år sedan för att båda två ta en master i Lund. De lärde känna en hel del vänner på universitet och har bestämt sig för att stanna och öppna ett företag i Lund. Även Zola som har gått en utbildning i Lund upplevde det som relativt lätt att träffa och få kontakt med människor där, även om det inte var med svenskar.

Mena som lärt känna sina vänner via sitt första arbete i Sverige upplever att arbetet är viktigt för socialisation. Därför är det viktigt för henne i framtiden att arbeta med svenskar för att kunna lära sig svenska snabbt och bra. Hosni hoppas få arbete snart, allra helst som busschaufför – detta trots att han är utbildad i ekonomi och distribution i Irak – för att han där hoppas få kontakt med svenskar och kunna träna sin svenska mer.

5.6. Social ensamhet i Sverige?

Att bo ensam i Sverige är det ingen förutom Emine som gör och Emine är den som har störst kontakt med sina grannar. De andra som jag har intervjuat bor med sina familjer, men jag upplever till och från under intervjuerna att de är och känner sig ensamma. Både Maya och Kleopatra, samt Jinan från Libanon och Leila från Iran som jag tidigare inte nämnt, har alla män som arbetar och därmed spenderar mycket tid i Danmark. Både Kleopatra och Leilas män är uppvuxna i Danmark, vilket gör att deras män har många danska, men inga svenska vänner. Det här gör att Jinan och Leila inte lär känna så många i Sverige via familjemedlemmarnas kontakter, vilket exempelvis Besim, och till viss del Zola, gör, via sina flickvänner.

Mayas familj i Sverige består av hennes man, barn och svärmor. Maya som säger att hon framförallt träffar sin familj på fritiden har en man som arbetar i Danmark och en svärmor som är pensionerad och mest sitter hemma, vilket inte ger så mycket till socialt liv. Men Maya har varit mammaledig och hemma i flera perioder sedan hon kom till Sverige, vilket gjort att hon inte har etablerat så många relationer utanför hemmet. Samtidigt uppger Maya att det är familjen som är viktigast och det är i den hon hämtar stöd, och hon verkar inte se sig som ensam. Det är Maya och Hosni som allra mest verkar spendera sin tid med familjen utanför SFI, och framförallt Hosni verkar inte ha några vänner i Sverige.

Mahtab uttrycker tydligt en ensamhet och sorgsenhet över sin situation i Sverige. På frågan vem hon pratar med, eller ringer till, när hon är ledsen, svarar hon att om hon är ledsen på grund av sin man eller någonting i deras förhållande pratar hon inte med

någon, vilket hon tycker är väldigt jobbigt. Hon kan inte prata med sina föräldrar eller vänner i Iran för de skulle bli oroliga för henne, vilket Mahtab inte vill. Hon vill inte heller riskera att hennes mamma ska tycka illa om hennes man. Men om hon är ledsen eller orolig över någonting annat, som skolan och framtiden, pratar hon med sin man. Hon tar också upp att hon känner sig mer ensam i Sverige än i Iran på grund av avsaknaden av nära vänner i Sverige. Men det är inte vännerna i Iran hon saknar, då hon som tidigare nämnt tycker att de har glidit ifrån varandra, utan vad som är viktigt för Mahtab är att få egna vänner i Sverige. Varför hon poängterar *egna vänner* är för att de flesta hon träffar idag förutom sin man är hans vänner.

Zola och hans flickvän har planer på att flytta till Etiopien, främst på grund av svårigheten för Zola i att få vänner i Sverige. Det är också lättare för båda två att få arbete i Etiopien, då de är utbildade och engagerade i freds- och frivillighetsorganisationer.

5.7. Synen på integration i det svenska samhället

När det gäller att prata hemspråk tar Besim upp hur många i stadsdelen Rosengård i Malmö, där han bor, pratar sina hemspråk, vilket han tror kan bero på att de inte har accepterat sina liv i Sverige och fortsätter leva som i sina hemländer. Han anser att flera invandrare i Sverige knyter sig för mycket vid sina familjer och därmed tar det längre tid för dem att integreras i samhället. Han tror att det är lättare att acceptera det svenska livet om man inte umgås så mycket med sin familj. Mahtab tar upp hur hon skäms när hon ska visa upp sitt elevkort från SFI och står och väntar utanför Socialen med andra invandrare. Elevkortet gör att hon kan få pengar av kommunen. Många invandrare, säger Mahtab, står där för att de bara vill ha pengar av samhället utan att göra någonting för det, och hon vill inte ses som en av dem. Hosni däremot verkar inte se det som lika skamfullt som Mahtab att få pengar av kommunen till att gå i skolan och betala lägenheten med. Han tar istället upp hur han i framtiden vill arbeta för att betala skatt och kämpa för det svenska samhället.

6. Analys

I detta analyskapitel sammanfattar och diskuterar jag mitt empiriska resultat och teorikapitel, samt ser till kopplingar mellan dessa. Jag tar även upp och reflekterar om den litteratur och

forskning som tas upp i bakgrunden, i relation till empirin. Kapitlet avslutas med mina slutsatser och förslag på vidare forskning.

Jag har intervjuat åtta nyanlända, som har varit i Sverige mellan ett och sex år, varav de flesta har ursprung i Mellanösternområdet. Alla deltar i SFI-undervisning i Malmö, dock på olika skolor, och alla, utom en, är i 25årsåldern. Syftet med intervjuerna var att ta reda på hur dels deras sociala liv ser ut idag, dels hur nya relationer byggs upp i ett nytt land, samt hur avgörande samhället är för *hur* och *med vilka* sociala relationer byggs upp.

6.1. De nyanländas sociala nätverk: familjen i Sverige viktigast

Människor är inga fristående individer och främst påverkas vi av de människor och sociala grupper som omger oss i samhället. Detta enligt Bourdieu som säger att de sociala grupper som är dominanta, olika från situation till situation, är de som avgör vilka normer och tillgångar det är som anses värdefulla (Broady, 1990).

I intervjuerna framkom det att familjen är oerhört viktig och betydelsefull för de nyanlända. Många lutar sig på sina familjer i Sverige när det gäller råd, stöd, trygghet och även umgänge. Utöver familjen är det vänner som betyder mest. De flesta har dock få vänner och de gav inte heller intrycket av att stå sina vänner särskilt nära. Jag blev förvånad över att de inte hade fler vänner, då jag i förväg tänkte att en del säkert engagerar sig i föreningar, har fått vänner via SFI och så vidare. Dock besannades hypotesen att de flesta har svårt att få kontakt med svenskar. Intressant gällande vänskap var att de flesta inte ser ett behov av att få vänner med andra nationaliteter än svensk, samt att de jämför sina nya vänner med de i hemlandet. Mena, Zola, Kleopatra och Mahtab säger alla att trots att deras kontakt med vännerna i hemlandet är liten, betyder fortfarande dessa vänner mest. De nyanlända binder med andra ord upp sig gentemot sina sociala liv i hemländerna och jämför.

Att flera inte har ett socialt liv utanför sina familjer kan förklaras, anser jag, i att de dels inte känner samhörighet med människor i sin omgivning, dels inte har normer eller tillgångar som erkänns av omgivningen. I båda fallen spelar omgivningen in och påverkar relationsetablerandet för de nyanlända. Alltså, människor är inga fristående individer.

6.2. Sociala nätverks betydelse

Som Maya tar upp i sin intervju består hennes närmsta nätverk av hennes man, barn och svärmor. Det är inte många, och det faktum att hennes man arbetar i Danmark och att svärmodern är pensionerad underlättar inte etablerandet av relationer i hennes omgivning.

De nyanländas tillgång till socialt kapital, upptäckte jag, är lågt, vilket kan bero på att socialt kapital framförallt nås inom och genom sociala nätverk. Som Behtoui (2007) tar upp innebär invandras begränsade nätverk att de stängs ute från andra nätverk i samhället, vilket påverkar deras chanser till att etablera sociala relationer.

Vad jag ställer mig kritisk till här är dock Behtouis indelning av sociala nätverk i sin artikel. Han delar in nätverk i kategorierna familj, släktingar och bekantskaper. Jag anser denna indelning väldigt snäv och att det är upp till var och en att subjektivt avgöra vilka relationer som utgör sitt nätverk. En släkting behöver inte anses ingå i ett nätverk bara på grund av ett släktband, en släkting och en god vän kan vara en och samma person, och det kan till exempel också hända att en person inte vill räkna en familjemedlem till sitt sociala nätverk. Emine som jag intervjuade och som kom från Turkiet uttryckte klart och tydligt i intervjun att för henne finns inte Turkiet längre. Jag är ganska säker på att hon inte räknar sin familj och vänner hemma i Turkiet som relationer hon varken vill ta vara på eller använda för att få ytterligare relationer.

6.2. Bilden av en ”bra” svenska avgörande

De nyanlända anger ofta språket som en avgörande faktor för att de inte får en nära kontakt med svenskar, en kontakt som alla vill ha. I det sociala kapitalet, som handlar om våra sociala tillgångar, tycker jag att språket kan ses som ett maktverktyg, och en viktig funktion för att skapa relationer och integreras i ett nytt samhälle. Ökade krav på en ”bra” svenska för att bli en del i det svenska samhället, bygger på föreställningar om vad som anses vara en ”bra” svenska. Föreställningar som jag anser blir till en uppfattad sann fakta, fakta som försvårar en integration. Sjögren skriver i *En ”bra” svenska? Om språk, kultur och makt* (1996) att det inte är språket i sig som är målet för invandrare, utan snarare ett medel för att forma sociala relationer. Frågan är, undrar jag om språket inte fungerar som både och. En bra svenska verkar vara avgörande för de nyanlända både för att söka och för att få kontakt med svenskar. Det blir, förutom ett mål, ett medel för att få kontakt – till exempel om jag ser till SFI. Att eleverna kan få socialt utbyte av att delta i SFI kan stärka dem i en fortsatt integration med samhället.

6.3. Är nyanlända outsiders i samhället?

Om de nyanlända som jag har intervjuat är outsiders i enlighet med Elias teori är svårt att säga utifrån enbart mina intervjuer. Men jag anser att intervjuerna, i kombination med litteratur och forskning inom ämnet, visar att invandrare är en marginaliserad grupp i samhället. I mitt fall rör det sig om nyanlända, vilka kan tänkas bli ytterligare marginaliserade. Det faktum att några av intervjupersonerna varit i Sverige runt fem år och ännu inte har etablerat många sociala relationer visar på denna marginalisering.

Jag ser flera likheter mellan Elias och min studie. Enligt Elias är hans teori applicerbar på andra konflikter, än just de rumsliga, som skapar gruppskillnader, vilket gör hans teori relevant för min diskussion. Den etablerade gruppen använder sin maktställning för att ge outsidergruppens medlemmar egenskaper som innebär ett dåligt rykte. Grunden för denna hierarki med maktskillnader handlar ofta om historiska aspekter, en tidsdimension. Enligt Elias har tiden en avgörande roll för vilka som blir etablerade och vilka som blir outsiders. Att de nyanlända avviker med fysiska eller symboliska egenskaper, som annan kultur, etnicitet eller språk, döljer enligt Elias endast de makthierarkier som vuxit fram i samhällen och som egentligen är orsaken (Elias & Scotson, 2010).

I samhällen finns figurationer som får makt över de personer som lever i dem. De nyanlända, som jag intervjuat, får svårt att bygga upp ett socialt liv, utifrån föreställningar om dem som finns hos de etablerade. Flera tar upp i intervjuerna att det är svårt att få en närmare kontakt med svenskar, även om de flesta svenskar är snälla och trevliga. En ”personlig distans” finns, som Zola säger. Men kanske handlar det inte om en personlig distans, utan om en utestängningsmetod? Enligt Elias teori stänger de etablerade ut de nyanlända från sociala nätverk – och en stor anledning till detta är för att det är skamfullt att umgås med outsiders (Elias & Scotson, 2010).

Att de etablerade har föreställningar om outsidergruppen skulle i detta fall betyda att svenskar har en bild av nyanlända, en bild som anammas av de nyanlända och försvårar deras integration. Det här kan jag se hos intervjupersonerna utifrån deras olika känslor för vem och vilka de vill/inte vill skapa kontakt med. Det ses inget behov av att lära känna andra invandrare, en skam upplevs för att ses som en av ”alla andra” invandrare, en tro finns på att det ”bästa” stödet i samhället kommer från svenskar och en nyanländ uttrycker att invandrare inte borde prata sina hemspråk samt sluta umgås så mycket med sina familjer för att kunna integreras snabbare. Dessa upplevda känslor anser jag snarare leder till en mer eller mindre misslyckad integration, då de snarare får en motsatt effekt. Att nyanlända anammar

svenskars bild av en ”lyckad” integration leder knappas till ett erkännande av de makthierarkier och sociala utestängningar som finns i samhället – erkännanden jag tror krävs.

6.4. Vilkas är ansvaret i etablerande av sociala relationer?

Intressant är att de nyanlända ser det som deras uppgift att etablera sociala relationer. Etablerande av sociala relationer är alltid en ömsesidig process, vilket i och för sig flera av de nyanlända påpekar med att de inte får respons i sina kontaktsökanden. Men vad jag upptäckte är att de nyanlända ändå ser det som deras ansvar att fortsätta söka kontakt – det är de som ska anpassa sig, till exempel genom att lära sig svenska för att prata med grannar, skaffa sig ett arbete eller påbörja en utbildning. Det här, anser jag, visar på ytterligare anammande av svenskars bild. Svenskarnas beteende i kontaktsökandet bortförklaras av de nyanlända, vilka tar bort skulden från exempelvis de som inte hälsar och lägger det på dem själva istället. Även Besim, som inte upplever att andra inte hälsar tillbaka, anser det vara invandrarens ”fel” att de ofta inte får kontakt med svenskar.

Det är självklart att det sociala kapitalet har en central roll i etablerande av relationer. Vad som är intressant är det som Bourdieu tar upp i att människor inte enbart får stöd och bekräftelse ur sitt sociala kapital, utan även ett anseende inför resten av samhället (Bourdieu, 1994). Det här tycker jag är intressant i förhållande till vad intervjupersonerna säger om att till exempel etablera relationer med andra invandrare, något en del inte ser som önskvärt. Enligt Elias hör detta ihop med den kollektiva skamkänslan som uppstår hos outsiders för att de tillhör en outsidergrupp (Elias & Scotson, 2010).

I samhällen finns grupphabitus, som kollektivt skapade normer och föreställningar, som är trögföränderliga. Det här gör att när nya kommer till ett samhälle får de antingen välja att behålla sina habitus som är erkända i hemlandet och därmed betraktas som outsiders, eller måste de ändra sina habitus efter dem som gäller i det nya landet (Broady, 1990). Jag undrar dock om det räcker med att ändra sina föreställningar och värderingar för att passa in i ett nytt samhälle. Risken är att symboliska och fysiska egenskaper, exempelvis hudfärg eller språkbehärskan, fortfarande stämplar de nyanlända som outsiders. Även om det är som Elias säger, att dessa egenskaper endast döljer den verkliga orsaken – maktskillnader – är det svårt att bortse från dem. De strukturer som påverkar hur människor skapar sina sociala identiteter gör att vi uppfattar varandra som olika. Enligt strukturer framstår maktskillnader mellan människor som naturliga i de sociala rum vi befinner oss i,

någonting som är väldigt svårt att ändra på – då grupphabitus, som tidigare nämnt, är trögförändrat.

Vilkas ansvar är då etablerande av relationer hos nyanlända i Sverige? Sociala relationer är, som det framgår ovan, en process som både avgörs av de maktstrukturer som finns i samhället och av hur de nyanlända formar sina nya liv jämfört med de gamla i hemländerna. Men även det som Darvishpour (2008) tar upp märker jag spelar in, det vill säga; den upplevda graden av integration, hur lång vistelsetiden är i Sverige samt hur interaktionen med omgivningen ser ut.

6.5. Slutsatser

En stor faktor till att intervjupersonernas sociala liv är begränsade är familjen i Sverige. Hur stor eller liten den än är så håller den antingen den nyanlände ”tillbaka” eller gör så att han eller hon inte ser ett behov av ett socialt liv utanför familjen. De nyanlända binder även upp sig på så vis att de behåller en närhet till sina sociala liv i hemländerna och jämför sina liv och relationer i Sverige med dem. Detta trots att kontakten med hemlandet är liten.

Innan mina intervjuer hade jag en tanke om att vem de nyanlända har sociala relationer med inte spelar någon roll. Jag förutsatte, att oavsett med vem så stärker en vänskapsrelation personer i sin självkänsla, identitetsskapande och ger dem trygghet. Det här visade sig inte vara fallet. Vilka de nyanlända har fått kontakt med, och framförallt vilka de inte har fått kontakt med, har i och för sig format deras självkänsla, men på ett negativt sätt. Omgivningen har avgörande roll för både vilka de nyanlända *vill* ta kontakt med och vilka de *får* kontakt med.

Elias tar upp statens roll i sammanhanget, då det ofta ses som statens uppgift att fixa arbete och bostad, men vad människor gör på sin fritid anses personligt (Elias & Scotson, 2010). Detta tror jag i Sverige sker för att svenskar ofta har tillgång till sociala nätverk och socialt kapital. Till viss del kan jag tycka att det borde ligga i statens intresse att se till att de nyanlända integreras väl, då jag tror det här skulle leda till en bättre arbetsmarknad och till ett mindre segregerat samhälle. Behtoui tar i sin studie upp att invandrare får positiv samverkan med socialt kapital först efter 15 år i det ”nya” landet (Behtoui, 2007). Jag hoppas att detta inte är fallet, då de nyanlända jag intervjuat ser positivt på sin framtid i Sverige och om denna optimism inte ger effekt på 15 år är frågan hur intresserade de kommer vara av att integreras i samhället.

Ett nytt liv i Sverige är titeln på denna uppsats. Efter att ha genomfört intervjuerna och med hjälp av teorier analyserat materialet, ställer jag mig frågan om titeln istället borde vara *Ett nytt liv i Sverige?*. De nyanlända möts inte enbart av svårigheter att etablera sociala liv, utan de jämför även nya relationer med de relationer som de hade i hemlandet.

6.6. Förslag på vidare forskning

Sociala interaktioner är någonting som ständigt är föränderligt och därför alltid kommer vara intressant att forska om. För att fördjupa min studie tycker jag det vore intressant att fokusera på nyanländas mål när de kommer hit, exempelvis gällande social integration, och hur dessa mål skiljer sig åt. Har nyanlända som gemensamt mål att integrera varandra, eller är det som de flesta av mina intervjupersoner uttrycker, i likhet med Elias, att det inte är eftersträvansvärt för *outsiders* att få kontakt med andra *outsiders*.

I undersökandet av en social integration kan även kön- och klassfaktorer tas in som eventuella påverkande faktorer. Ett sådant intersektionellt perspektiv kan leda till att ytterligare dimensioner av nyanländas etablerande av sociala relationer upptäcks.

En extra faktor är vädrets inverkan. I alla intervjuer framkom det hur mycket lättare det är att få kontakt med alla, även med svenskar, på sommaren än vad det är på vintern. En fortsatt studie om hur vädret påverkar sociala relationer och eventuellt även grupphabitus skulle kunna vara intressant.

7. Referenser

7.1. Litteratur

Broady, Donald (1990). *Sociologi och epistemologi. Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HLS Förlag.

Broady, Donald & Palme, Mikael (1984). *Att undersöka ett socialt fält. Kommentar till Pierre Bourdieus och Monique de Saint Martins "Le patronat"*. Stockholm: Institutionen för pedagogik.

Bourdieu, Pierre (1994). *Kultursociologiska texter*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Crang, Mike & Cook, Ian (2007). *Doing Ethnographies*. London: Sage.

Darvishpour, Mehrdad (2008). "Köns- och generationskonflikter inom invandrade familjer. Utifrån ett intersektionellt perspektiv". I Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.) (2008). *Migration och etnicitet. Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur, s. 363-392.

Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (2008). "Inledning". I Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.) (2008). *Migration och etnicitet. Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur, s. 13-20.

Denscombe, Martyn (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Elias, Norbert & Scotson, John L (2010). *Etablerade och outsiders*. Lund: Arkiv förlag.

Esseveld, Johanna (2008). "Reflexivitet, kvalitativ forskning och samhällsvetenskap". I Sjöberg, Katarina & Wästerfors, David (red.) (2008). *Uppdrag: forskning – Konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber AB, s. 184-214.

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (1997). *The New Language of Qualitative Method*. New York: Oxford University Press.

Jacobsson, Katarina (2008). "Den svårfångade kvaliteten". I Sjöberg, Katarina & Wästerfors, David (red.) (2008). *Uppdrag: forskning – Konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber AB, s. 162-183.

Runfors, Ann & Sjögren, Annick (1996). "Introduktion". I Sjögren et al. (red.) (1996). *En "bra" svenska? Om språk, kultur och makt*. Tumba: Mångkulturellt centrum, s. 7-13.

Sjögren, Annick (1996). "Språket, nykomlingens nyckel till samhället men också en svensk försvarsmekanism". I Sjögren et al. (red.) (1996). *En "bra" svenska? Om språk, kultur och makt*. Tumba: Mångkulturellt centrum, s. 19-40.

Torres, Sandra (2008). "Äldre invandrare i Sverige. Om homogeniserandet av en heterogen social kategori och skapandet av välfärdsproblem". I Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.) (2008). *Migration och etnicitet. Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur, s. 393-410.

Westin, Charles (2008). "Om etnicitet, mångfald och makt". I Darvishpour, Mehrdad & Westin, Charles (red.) (2008). *Migration och etnicitet. Perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur, s. 23-53.

7.2. Vetenskapliga artiklar

Behtoui, Alireza (2007). "The distribution and return of social capital: evidence from Sweden" i *European Societies*, vol. 9(3), s. 383-407.

Lindström, Martin (2005). "Ethnic differences in social participation and social capital in Malmö, Sweden: a population-based study" i *Social Science & Medicine*, vol. 60 s. 1527-1546.

Bilaga 1: Intervjuguide

Informera kort om mig själv och om uppsatsens syfte. Deltagandet är anonymt, frivilligt och det är okej att inte svara på någon fråga. Fråga om det är okej att jag spelar in intervjun på band, det som sägs under intervjun kommer endast att användas i min uppsats och inte på andra ställen eller av andra personer. Intervjupersonen ska även välja en pseudonym.

Ankomsten och första tiden i Sverige (jämför alltid med idag!)

- Om när personen kom till Sverige; när, varifrån, varför, hur, ensam/med vem/vilka, varför Sverige, kände någon i Sverige? Familjesituation – då och idag?

Relationer

- Vem träffar du, vad gör ni, vem går du till, vem hjälper dig och vem hjälper du? Träffar du någon ofta? Om något skulle hända, vem ringer du? Vilket språk pratas?
- Extra: känslor; trygghet, grupperingar, ”etablerade och outsiders”, identifiering, inflytande, tillhörighet med/inom de sociala relationerna, skam för att be om hjälp?
- Extra: ska man klara sig själv, vara individualistisk eller bra att vara med andra?
- Extra: hur var det innan tidigare nämnda relationer/innan du kom till Sverige, vem hade du kontakt med då, varför inte längre?
- Extra: hur skulle du vilja att det var idag, vill du ha fler kontakter, sociala relationer, vilka och vad skulle du vilja göra med andra?
- Extra: Olika handlingar man gör; varför gör man de, vem styr/påverkar?
- Extra: vad är bra integration? Hur integreras man i ett samhälle? Social integration viktig, var sker den, vems uppgift är det att den och annan integration sker?

Heimlandet

- Hur har kontakten med hemlandet sett ut? Följer vad som händer/hänt i hemlandet?

Kontakten/deltagandet i SFI

- När, hur och varför deltagande? Tankar och upplevelser av SFI? Bilden av Sverige, integration med samhället? Skapats sociala relationer, även utanför klassrummet?

Etablerandet av sociala relationer och upplevelse av ev. grupperingar

- Hur var den första kontakten med det svenska samhället? Upplevelse av eventuell kultur-, språk- eller socialisationskrock? Identifieringskänsla med vem/vilka?

- Hur har de sociala relationerna utvecklats under tid, blivit fler/färre?

Framtiden

- Som mål att stanna kvar? Satsat på sociala relationer och integration här?
- Hur ser intervjupersonen på sin egen och sin närhets framtid?

Livssituationen idag, förändrats under tiden

- Se till relationerna och det kontaktnät vi har ritat upp! Av dessa relationer; vilka har varit betydelsefulla, vad har de inneburit etc.?